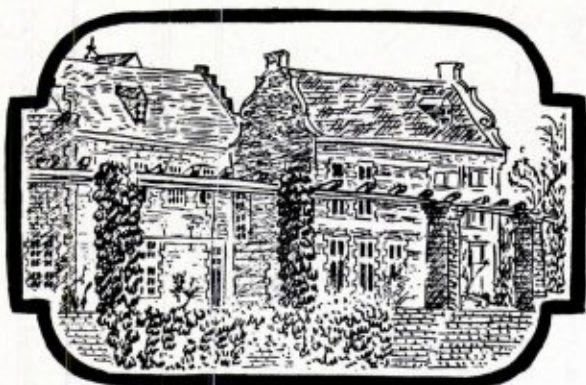

HET NATUURHISTORISCH MUSEUM
IN 1967

Inleiding

1967 was voor het Museum in verschillende opzichten een belangrijk jaar. Hoogtepunten vormden:

— de geheel nieuwe indeling en herinrichting van de expositiezalen, waarmee reeds eind 1966 was begonnen. Per 1 februari 1967 kon het nieuw ingerichte Museum weer voor het publiek worden opengesteld.

— de viering van het gouden jubileum als gemeentelijke instelling op 10 juni, bij welke gelegenheid de op die datum gereed gekomen „Museumgids” aan de gasten kon worden aangeboden.

— de instelling van een „buitendienst” op 1 juli 1967.

Naast verheugende aspecten moet echter ook melding gemaakt worden van minder prettige feiten. De reeds in het verslag over 1966 vermelde problemen rondom de realisatie van de 2e fase van het „ontwikkelingsplan” konden nog steeds niet tot een oplossing worden gebracht. Dit was het gevolg van financieringsproblemen. Het ruimtegebrek wordt door deze vertraging wel zeer groot en werkt duidelijk remmend op de verdere uitbouw van het Museum als educatief en wetenschappelijk centrum.

Personeel

De staf van het Museum bestond ultimo 1967 uit:

dr. D. G. Montagne	directeur
mej. drs. R. R. v. Wessem	contactbiologe
P. J. Felder	buitendienst
J. van Eyk	buitendienst
P. J. Brakman	collectiebeheer
J. D. Johns	collectiebeheer
mej. W. T. M. Hovens	bibliotheccaresse/
	secretaresse
F. E. van Zeyl	bibliotheek
P. Genemans	administratie en
	rondleidingen
L. H. Beaulen	conciërge-tuinman
A. Geelen	bediende

Prof. dr. J. K. A. van Boven voert de supervisie en het beheer over de collecties Wasmann en Willemse.

Gedurende het verslagjaar werd weer regelmatig steun ontvangen van een aantal honoraire vaste medewerkers, waarvan met name genoemd mogen worden de heren A. W. P. Maassen (Lepidoptera), Virgilius Lefèbre (Hymenoptera) en H. Meuffels (Diptera).

Gebouwen en meubilair

De in januari gereed gekomen kleine verbouwing omvatte het maken van een nieuwe, wijdere doorbraak tussen de beide naast elkaar gelegen benedenzalen van het hoofdgebouw. In deze twee, thans als het ware ineenlopende zalen is de Palaeontologie-afdeling ondergebracht; de kwartaire en tertiaire fossielen uit onze streek vóór de nieuwe doorgang, de Krijt- en Carboonfossielen er achter. De kapel (de voormalige „Krijtzaal”) werd ingericht als Geologie-afdeling en tevens geschikt gemaakt voor gebruik als Aula voor lezingen, voordrachten, lessen etc.

Ten behoeve van de wetenschappelijke sector werd de opbergmogelijkheid van collecties aanmerkelijk uitgebreid door aankoop van ladenkasten etc. Een groot gedeelte van de zolderverdieping werd geheel beschoten en van een pla-

fond voorzien; op deze wijze ontstond een voorlopig aanvaardbare magazijnruimte voor een deel van de collecties. Voor een niet onbelangrijk deel echter diende de tijdelijk buitenshuis verkregen magazijnruimte gehandhaafd te worden.

Collecties

Het collectiebezit werd in het verslagjaar uitgebreid met een omvangrijke aanwinst door de schenking van broeder Arnoud. In het Natuurhistorisch Maandblad van april 1968 is een overzicht van deze aanwinst opgenomen.

De restauratie van de collectie Wasmann, uitgevoerd onder de dagelijkse supervisie van prof. van Boven door personeel van de Universiteit van Leuven, vond goede voortgang. Het laat zich aanzien, dat in de loop van 1968 deze restauratie geheel voltooid zal zijn. Ook een systematisch overzicht van de inhoud van deze collectie zal dan gereed zijn. Rest daarna nog het volledig catalogiseren van de bij de collectie behorende literatuur.

De heer Maassen kwam gereed met de revisie en restauratie van de collectie Franssen (Lepidoptera). Van de collecties Rijk en Franssen werd tevens een kaartsysteem vervaardigd.

Een begin werd gemaakt met het samenstellen van systematische overzichten van de geologische collecties. Het eerste hiervan, betrekking hebbende op de „collectie Boersema” (grindcomponenten van de Brunssummer Heide en omgeving) kwam gereed.

Studiebezoeken en wetenschappelijke contacten

Met de afdeling Biologie van de Universiteit van Nijmegen werd een vruchtbaar contact gelegd. Opzet hierbij is het Museum intensiever in te schakelen bij de opleiding van biologen aan deze universiteit. Een en ander resulteerde in de tewerkstelling van een biologisch candidaat van deze universiteit voor een periode van ruim 6 maanden op ons instituut ter vervaardiging van een scriptie over een palaeontologisch onderwerp als onderdeel van zijn doctoraal examen. Deze studie kon eind december 1967 worden afgesloten. Het hieraan verbonden veldwerk geschiedde met steun van de nieuw opgerichte „buitendienst”.

Educatieve sector

In de maand januari werd alle tijd besteed aan de her-inrichting van vele vitrines.

Met de aanleg van een dia-archief is een begin gemaakt. Vooral zal hiervan gebruik kunnen worden gemaakt bij schoolbezoek, lezingen enz. Met de samenstelling van „lesdozen” met objecten over bepaalde afgeronde onderwerpen, voorzien van begeleidende gegevens werd een aanvang gemaakt.

De botanische tuin vergde voortdurende verzorging. De nieuwe opzet volgens „natuurlijke eenheden” bleek een succes. In de tuin werd een demonstratiebijkast met bijenvolk opgesteld. Het vivarium (1 aquarium en 4 terraria) werd nieuw ingericht.

Met docenten biologie en aardrijkskunde vonden enkele oriënterende besprekingen plaats.

Buitendienst

Per 1 juli 1967 werd de heer P. J. Felder aangesteld als „buitendienst-ambtenaar” van het Museum. Deze aanstelling werd mogelijk door de medewerking van het Provinciaal Bestuur. Per dezelfde datum werd binnen de museumorganisatie een „buitendienst” ingesteld. De heer van Eyk werd als tentoonstellings-deskundige aan de heer Felder toegevoegd.

Een voorlopig werkprogramma van de nieuwe „buitendienst” omvat:

- a) het vervaardigen van een overzicht van aard en inhoud van de vele verzamelingen op natuurhistorisch gebied, die in onze streek in particulier bezit zijn,
- b) het opsporen c.q. achterhalen van nieuwe vondsten en het voorkomen van verlies van dergelijke vondsten,
- c) het samenstellen en inrichten van exposities over beperkte onderwerpen der natuurlijke historie van onze streek in plaatsen buiten Maas-tricht.

Per ultimo 1967 konden, als eerste optreden naar buiten, kleine exposities van semi-permanente aard worden ingericht in de R.K. Openbare Leeszaal te Hoensbroek en in het Raadhuis te Brunssum. In beide gevallen zal getracht worden de inhoud dezer exposities na $\frac{3}{4}$ -1 jaar door een nieuwe te vervangen.

Bibliotheek

Het ruilverkeer nam in 1967 slechts weinig toe. Per ultimo december werden tijdschriften ontvangen:

op ruilbasis van 200 instituten (in totaal 315 periodieken),
op koopbasis van 24 instituten (in totaal 27 periodieken).
gratis van 13 instanties (in totaal 13 periodieken).

Museumbezoek

Het museumbezoek vertoonde in 1967 vergeleken met 1966, een duidelijke stijging; vooral het bezoek van schoolklassen nam aanzienlijk toe.

Bijzonderheden

De reeds genoemde heropening van het Museum op 1 februari luidde een periode in van druk museumbezoek. De nieuwe opstellingen trokken de aandacht van de regionale pers; ook de Regionale Omroep Zuid memoreerde begin april ons instituut in een speciale, in het Museum opgenomen uitzending.

Hoogtepunt in 1967 vormde het gouden jubileum van het Museum als gemeentelijke instelling op 10 juni. Door Burgemeester en Wethouders werd in het Museum een groot aantal genodigden ontvangen. Voor een stampvolle aula gaf mevrouw dr. W. Minis-van de Geyn een historisch overzicht en besprak ondergetekende het heden en de toekomst van het Museum. Daarna sprak prof. dr. H. Engel, voorzitter van de Rijksadviescommissie inzake Natuurhistorische Musea, de feestrede uit, waarin hij op magistrale wijze de gevaren naar voren bracht van een verdere versterking van het biologisch evenwicht in de natuur door de vaak te weinig gecontroleerde menselijke inmenging. Een aandachtig gehoor, waaronder vele leden van het Provinciaal- en Stadsbestuur, gaf na afloop duidelijk blijk van zijn waardering voor deze rede. Aan de burgemeester van Maastricht kon tijdens deze plechtigheid het eerste exemplaar van de gereed gekomen „Museumgids” worden aangeboden; deze gids werd daarna aan alle aanwezigen uitgereikt.

D. G. Montagne.

VISAREND EN LINTWORM

door W. F. BULT

Op verzoek van de redactie van dit blad geven wij een overzicht van enkele waarnemingen van een visarend in verband met een lintworm. Dit doen wij met het grootste genoegen, omdat de nieuwe leden, die het Maandblad van december 1967, waarin reeds enige feiten hierover vermeld stonden, niet ontvangen hebben hiervan nu ook kennis kunnen nemen.

Opmerkelijk gemaakt door een artikel van de heer Hanekamp in „De Levende Natuur”, jaarg. 69, afl. 9, waarin een waarneming vermeld staat over een visarend, die twee lintwormen, uit zijn prooi afkomstig, opzij wierp, hebben wij iets dergelijks kunnen waarnemen.

Op 23 september 1967 zagen wij te Stevensweert twee visarenden; na inspectie van de „eetpaaltjes” vonden wij een c.a. 20 cm lange lintworm, keurig geëtaleerd aan het prikkeldraad. Een dag later bleek deze lintworm verdwenen te zijn, vermoedelijk door kraaien opgegeten, maar op een ander paaltje bleken weer stukken van een lintworm aanwezig te zijn. Ook op 27 sept. werd weer een complete parasiet van dezelfde soort aangetroffen. Als prooi liet de visarend, een keer niet door kraaien lastig gevallen, slechts wat schubben en de ingewanden achter.

Karl-Heinz Moll schrijft in: „Der Fischadler” uit Die Neue Brehm-Bücherei, dat de visarend bijna nooit de darm van zijn prooi opeet; ook zag hij hoe een vogel een lintworm wegslingerde. Over de vraag welke soort lintworm waargenomen werd schrijft de heer J. J. Willems in „De Levende Natuur” van 1967, no. 2, dat deze vraag niet moeilijk te beantwoorden valt, omdat er maar één soort is die in aanmerking komt, nl. *Ligula intestinalis*. In het laatst genoemde artikel staat veel interessants over deze parasiet, waaraan we veel ontleend hebben.

De levensloop van een lintworm in het algemeen genomen zou men kunnen kenmerken als vol afwisseling. Hij doorloopt verschillende stadia en wisselt nog al eens van gastheer, waar hij op parasiteert. *Ligula intestinalis* begint zijn levensloop als een zeer klein eitje, dat in het water terecht moet komen wil het zich verder